

**Kleine Achterweg tussen
nummers 4 en 6, Naaldwijk**
rapport 3779

Kleine Achterweg tussen nrs. 4 en 6 te Naaldwijk (gemeente Westland)

Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek

I.S.J. Beckers

Colofon

ADC Rapport 3779

Kleine Achterweg tussen nrs. 4 en 6 te Naaldwijk (gemeente Westland)
Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek

Auteur: I.S.J. Beckers

In opdracht van: Zwinkels Architecten BNA b.v., in samenwerking met ArcheoWest B.V.

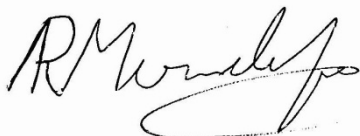
© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, 7 januari 2015

Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

Status onderzoek: definitief

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend
uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Autorisatie:

R.M. van der Zee

ISSN 1875-1067

ADC ArcheoProjecten
Postbus 1513
3800 BM Amersfoort
Tel 033-299 81 81
Fax 033-299 81 80
Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1 Inleiding en administratieve gegevens	7
2 Vooronderzoek	8
2.1 Inleiding	8
2.2 Gespecificeerde verwachting	8
3 Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)	9
3.1 Plan van Aanpak	9
3.2 Resultaten Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)	10
3.3 Conclusies	11
4 Aanbeveling	12
Literatuur	13
Geraadpleegde websites	13
Lijst van afbeeldingen en tabellen	13
Bijlage 1 Boorgegevens	18

Samenvatting

In opdracht van Zwinkels Architecten BNA b.v. en in samenwerking met ArcheoWest B.V. heeft ADC ArcheoProjecten in december 2014 een Inventariserend veldonderzoek uitgevoerd voor de locatie Kleine Achterweg tussen nrs. 4 en 6 te Naaldwijk (gemeente Westland). In het gebied zullen vier woningen gebouwd worden. Voor de meest westelijke kavel is een bouwplan opgesteld, voor de overige drie kavels is exacte de invulling nog niet bekend.

In 2007 is door Jongma voor het plangebied Woerdblok een bureauonderzoek uitgevoerd naar de archeologische waarde van het gebied. Op basis van dit onderzoek is in 2014 door Kruijthof een archeologische verwachting voor het onderhavige plangebied opgesteld. Deze verwachting luidt als volgt:

Het plangebied ligt op de Naaldwijkse geest, een zandrug die waarschijnlijk uit de Romeinse tijd dateert. De Kleine Achterweg dateert mogelijk al uit de Late Middeleeuwen en is op het historische kaartmateriaal afgebeeld. Ten zuiden van de Kleine Achterweg is op het kaartmateriaal bebouwing weergegeven. In de omgeving van het plangebied is de zandlaag van de Naaldwijkse Geest afgegraven, op basis van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) lijkt dit niet het geval voor het plangebied. In het plangebied kunnen dus archeologische waarden uit de Romeinse tijd tot en met de Nieuwe tijd aanwezig zijn. Er wordt een bodemverstoring tot circa 50 cm –mv verwacht, op de locaties van de twee dockshelters tot circa 150 cm –mv.

Teneinde deze verwachting te toetsen en aan te vullen werd in het plangebied een verkennend booronderzoek uitgevoerd. Dit booronderzoek bestond uit vier boringen verspreid over het plangebied, per kavel één boring.

Tijdens het booronderzoek is de zandlaag van de Naaldwijkse geest op kwelderafzettingen van de Gantel Laag aangetroffen. De zandlaag is niet afgegraven. In het westen van het plangebied is een verstoring tot 145 cm –mv geconstateerd, hier worden geen archeologische waarden meer verwacht. In het oosten van het plangebied zijn twee humeuze lagen in de bovengrond aangetroffen; waarschijnlijk een recente en oudere bouwvoor. De onderste laag reikt tot 60-85 cm –mv. In de bovengrond zijn twee fragmenten roodbakkerd aardewerk uit de Nieuwe tijd aangetroffen. Het materiaal is mogelijk gerelateerd aan de boerderij, die ten westen van het plangebied aanwezig was. Het vormt een aanwijzing dat het eventuele archeologische niveau uit de Nieuwe tijd en eventueel oudere perioden (de Romeinse tijd en/of de Late Middeleeuwen) in dit deel van het plangebied nog aanwezig kan zijn.

Het is niet volledig uit te sluiten dat binnen het oostelijke deel van het plangebied verder nog archeologische resten voorkomen. Als in de toekomst in de oostelijke zone van het plangebied graafwerkzaamheden dieper dan 60 cm –mv plaatsvinden, adviseert ADC ArcheoProjecten als kelders onder de huizen voorzien worden een proefsleuvenonderzoek uit te voeren en in de overige gevallen de werkzaamheden te voorzien van een Archeologische Begeleiding. De archeologische begeleiding dient hetzelfde doel als een inventariserend veldonderzoek door middel van het aanleggen van proefsleuven (AB/IVO-P). Dit betekent dat indien bij de civiele werkzaamheden toch vondsten of archeologische sporen worden aangetroffen, deze worden geregistreerd en, in zover de werkzaamheden dat toelaten, worden gedocumenteerd. De exacte invulling van de werkzaamheden dient te worden vastgelegd in een door de bevoegde overheid goed te keuren Programma van Eisen (PvE).

ADC ArcheoProjecten adviseert om het westelijke deel van het terrein vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling. Het is echter niet volledig uit te sluiten dat binnen het onderzochte gebied toch nog archeologische resten voorkomen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 53 van de Monumentenwet. Wij wijzen u erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een selectiebesluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit selectiebesluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Periode	Afkorting	Tijd in jaren
Nieuwe tijd	NT	1500 - heden
Middeleeuwen:	XME	450 – 1500 na Chr.
Late Middeleeuwen	LME	1050 - 1500 na Chr.
Vroege Middeleeuwen	VME	450 - 1050 na Chr.
Romeinse tijd:	ROM	12 voor Chr. – 450 na Chr.
Laat-Romeinse tijd	ROML	270 - 450 na Chr.
Midden-Romeinse tijd	ROMM	70 - 270 na Chr.
Vroeg-Romeinse tijd	ROMV	12 voor Chr. - 70 na Chr.
IJzertijd:	IJZ	800 – 12 voor Chr.
Late IJzertijd	IJZL	250 - 12 voor Chr.
Midden-IJzertijd	IJZM	500 - 250 voor Chr.
Vroege IJzertijd	IJZV	800 - 500 voor Chr.
Bronstijd:	BRONS	2000 - 800 voor Chr.
Late Bronstijd	BRONSL	1100 - 800 voor Chr.
Midden-Bronstijd	BRONSM	1800 - 1100 voor Chr.
Vroege Bronstijd	BRONSV	2000 - 1800 voor Chr.
Neolithicum (Jonge Steentijd):	NEO	5300 – 2000 voor Chr.
Laat-Neolithicum	NEOL	2850 - 2000 voor Chr.
Midden-Neolithicum	NEOM	4200 - 2850 voor Chr.
Vroeg-Neolithicum	NEOV	5300 - 4200 voor Chr.
Mesolithicum (Midden-Steentijd):	MESO	8800 – 4900 voor Chr.
Laat-Mesolithicum	MESOL	6450 - 4900 voor Chr.
Midden-Mesolithicum	MESOM	7100 - 6450 voor Chr.
Vroeg-Mesolithicum	MESOV	8800 - 7100 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):	PALEO	tot 8800 voor Chr.
Laat-Paleolithicum	PALEOL	35.000 - 8800 voor Chr.
Midden-Paleolithicum	PALEOM	300.000 – 35.000 voor Chr.
Vroeg-Paleolithicum	PALEOV	tot 300.000 voor Chr.

Bron: Archeologisch Basis Register 1992

1 Inleiding en administratieve gegevens

In opdracht van Zwinkels Architecten BNA b.v. en in samenwerking met ArcheoWest B.V. heeft ADC ArcheoProjecten in december 2014 een inventariserend veldonderzoek uitgevoerd op de locatie Kleine Achterweg tussen nrs. 4 en 6 te Naaldwijk (afb. 1 en 2). In het gebied zullen vier woningen gebouwd worden. Voor de meest westelijke kavel is een bouwplan opgesteld, voor de overige drie kavels is exacte de invulling nog niet bekend.

Op grond van de Wet op de archeologische monumentenzorg, die onderdeel uitmaakt van de Monumentenwet, moeten archeologische (verwachtings)waarden gewaarborgd zijn in het bestemmingsplan. In het vigerende bestemmingsplan 'Woonkern Naaldwijk' dat op 25 juni 2013 door de gemeente Westland is vastgesteld, heeft het plangebied de dubbelstemming Waarde Archeologie 3. Voor deze zone geldt dat bij bodemingrepen met een oppervlakte groter dan 250 m² en dieper dan 50 cm –mv archeologische onderzoek noodzakelijk is.¹ Op de archeologische verwachtingskaart betreft dit een zone met een middelhoge archeologische verwachting.²

Ten behoeve van het verkrijgen van een omgevingsvergunning dient de initiatiefnemer een rapport te overleggen waarin naar oordeel van de bevoegde overheid de archeologische waarde van het plangebied voldoende is vastgesteld. In het kader van dit proces heeft het in dit rapport beschreven onderzoek plaatsgevonden.

In Nederland dient het vaststellen van de archeologische waarde van een plangebied te gebeuren op grond van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.3).³ Gemeenten kunnen hierop aanvullende uitvoeringskaders vaststellen. De gemeente Westland heeft voor zover bekend echter geen aanvullende uitvoeringskaders vastgesteld voor het uitvoeren van archeologisch vooronderzoek, noch zijn deze voor dit project afzonderlijk opgesteld. Dit onderzoek is dus gebaseerd op de algemene criteria die in de KNA staan geformuleerd.

De volgende administratieve gegevens zijn van toepassing:

Opdrachtgever:	Zwinkels Architecten BNA b.v., in samenwerking met ArcheoWest B.V. Dhr. J. Zwinkels Oude Liermolenweg 7, 2678 MN De Lier
Fase AMZ-cyclus:	Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek
Aanleiding:	Bouw van vier woningen
Locatie:	Kleine Achterweg tussen nrs. 4 en 6
Plaats:	Naaldwijk
Gemeente:	Westland
Provincie:	Zuid-Holland
Kadastrale gegevens:	Kadastrale gemeente Naaldwijk, sectie D, perceel 9692
Kaartblad:	37B
Oppervlakte plangebied	Ca. 3.000 m ²
Coördinaten:	73.161 / 446.454 73.170 / 446.440 73.240 / 446.507 73.254 / 446.490
Bevoegde overheid met contactgegevens:	Gemeente Westland Mevr. J.M. Blom jmbloom@gemeentewestland.nl
ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer (CIS-code):	64.299
ADC-projectcode:	4160922
Auteur:	I.S.J. Beckers
Projectmedewerkers:	I.S.J. Beckers, M.L. Kruijthof

¹ <http://www.ruimtelijkeplannen.nl/>

² Kerkhof 2012.

³ SIKB 2010.

Autorisatie:	R.M. van der Zee
Periode van uitvoering:	december 2014 en januari 2015
Beheer en plaats documentatie:	ADC ArcheoProjecten bv, Amersfoort
Beheer en plaats digitale documentatie (e-depot):	http://persistent-identificer.nl/?identificer=urn:nbn:nl:ui:13-u275-cw

2 Vooronderzoek

2.1 Inleiding

Het plangebied maakt deel uit van de toekomstige woonwijk 'Woerdblok'. Voor dit gebied is in 2007 een bureauonderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van archeologische waarden.⁴ Omdat dit bureauonderzoek een groot gebied betreft is door ArcheoWest B.V. in 2014 een gespecificeerde verwachting voor het plangebied opgesteld.⁵ De opgestelde gespecificeerde verwachting is geciteerd in de volgende alinea's.

2.2 Gespecificeerde verwachting

Het plangebied is gelegen aan de zuidoostzijde van de Kleine Achterweg te Naaldwijk en heeft een oppervlakte van 3.000 m². Ter plaatse zal een viertal vrijstaande woningen worden gerealiseerd. Momenteel is het plangebied in gebruik als tuinbouwbedrijf, ter plaatse bevinden zich een loods met twee dockshelters en een grotendeels verhard buitenterrein. De verhardingen bestaan uit asfalt en betonplaten.

Het plangebied is gelegen op de Naaldwijkse Geest, een zandrug die waarschijnlijk na de Romeinse tijd is ontstaan. De Kleine Achterweg loopt evenwijdig aan de voormalige Gantelgeul, die is verland en na inklinking van het omliggende landschap als een verhoging te zien is geweest (Jongma 2007, pagina 2 en afbeelding 4). De Kleine Achterweg is waarschijnlijk van Middeleeuwse oorsprong en in elk geval is op een kaart uit 1623 reeds het huidige verloop te zien. Ook op de kaart van Kruikius uit 1732 is de huidige loop van de Geestweg en Kleine Achterweg reeds goed te zien (Jongma 2007, afbeeldingen 6 respectievelijk 5). Aan de zuidoostzijde van de Kleine Achterweg is een boerderij te zien, op de kaart uit 1623 lijkt deze zich net ten westen van het plangebied te bevinden, doch op de kaart van Kruikius lijkt deze binnen het plangebied te liggen. Deze boerderij dateert dus in elk geval uit de vroege 17^e eeuw, maar het is goed mogelijk dat de oorsprong ervan uit de Late Middeleeuwen stamt.

Recente bodemverstoringen

Door de aanwezige bebouwing en verhardingen, kan ervan worden uitgegaan dat de bodem binnen het plangebied vlakdekkend verstoord is tot minimaal 50 cm -mv. De twee dockshelters zijn verdiept aangelegd, ter plaatse hiervan bedraagt de bodemverstoring circa 1,5 m -mv over een oppervlak van circa 100 m². Daarnaast kunnen plaatselijk diepere verstoringen aanwezig zijn door funderings sleuven, kabels, leidingen, riool enzovoorts.

Ontgrondingen

In het verleden is veel van het gebied Naaldwijkse Geest ontgrond ten behoeve van zandwinning. Het achterliggende gebied, behorende tot de (in ontwikkeling zijnde) nieuwbouwwijk Woerdblok fase 4, bleek tijdens eerder archeologisch onderzoek grotendeels te zijn ontgrond. Ter plaatse is nu goed te zien dat de kavels langs de Kleine Achterweg hoger liggen dan de achtergelegen percelen, ook in het AHN (Actueel Hoogtebestand Nederland) is dit zichtbaar (vergelijk Jongma 2007, afbeelding 9 en 10). Derhalve lijkt van ontgrondingen ter plaatse van het plangebied geen sprake te zijn.

⁴ Jongma 2007.

⁵ Kruijthof 2014.

Conclusie

Ter plaatse is een relatief intacte bodemopbouw te verwachten, die mogelijk plaatselijk verstoord is door recente bodemingrepen. Van ontgroningen lijkt geen sprake te zijn, waardoor archeologische waarden min of meer intact behouden kunnen zijn. Volgens oud kaartmateriaal bevinden zich mogelijk resten van een boerderij uit de Nieuwe tijd en mogelijk Late Middeleeuwen binnen het plangebied, met name in het zuidwestelijk deel ervan. Door middel van een booronderzoek kan worden onderzocht of de bodemopbouw ter plaatse intact is.

3 Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)

3.1 Plan van Aanpak

3.1.1 Inleiding

Het doel van het inventariserende veldonderzoek is het aanvullen en toetsen van de op basis van het bureauonderzoek opgestelde gespecificeerde verwachting, zoals deze is geformuleerd in par. 2.2. Op 2 december 2014 werd een Plan van Aanpak opgesteld, waarin de werkwijze van het onderzoek werd vastgelegd. In lijn met de conclusie van de gespecificeerde verwachting (par. 2.2) is gekozen voor een verkennend booronderzoek.

Met het verkennende booronderzoek zal de bodemopbouw en de mate van intactheid daarvan bepaald worden. Het leidt tot beantwoording van de volgende onderzoeksvragen:

- Wat is de geo(morfo)logische en bodemkundige opbouw van de ondergrond in het plangebied?
- In hoeverre is deze opbouw nog intact?
- Bevinden zich archeologisch relevante afzettingen in het plangebied?
- Zo ja, op welke diepte ten opzichte van het maaiveld en het NAP?
- Alhoewel niet het doel van een verkennend booronderzoek, zijn er desondanks toch archeologische indicatoren aangetroffen?
 - Zo ja:
 - Op welke diepte ten opzichte van het maaiveld en het NAP zijn deze archeologische indicatoren aangetroffen?
 - Wat is de horizontaal ruimtelijke spreiding van deze archeologische indicatoren?
 - Wat is de aard en ouderdom van deze indicatoren?
- In welk opzicht kan op basis van het veldonderzoek de archeologische verwachting worden bijgesteld?
- In hoeverre worden de (mogelijk aanwezige) archeologische waarden bedreigd door toekomstige planontwikkeling?
- Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?

3.1.2 Uitvoeringsplan veldwerkzaamheden

Voor het beantwoorden van de in par. 3.1.1 genoemde onderzoeksvragen is de volgende onderzoeksmethode toegepast:

Aantal boringen:	vier
Boorgrid:	Verspreid over het plangebied, één per bouwkegel
Diepte boringen:	2 tot 2,5m -mv
Boormethode:	Edelman met diameter 7 cm en guts met diameter 2 en 3 cm
Bemonstering:	Versnijden en/of verbrokkelen

De bodemtextuur en archeologische indicatoren worden beschreven volgens SBB 5.1 van het NITG-TNO waarin ondermeer de standaard classificatie van bodemmonsters volgens NEN5104 wordt gehanteerd.⁶ De X- en Y-coördinaten worden ingemeten met een GPS met een nauwkeurigheid

⁶ Bosch 2005; Normalisatie-Instituut 1989.

heid van 3 m. De hoogte van het maaiveld ter plaatse van de boringen is bepaald aan de hand van AHN-beelden.

3.1.3 Monsternameplan

Hoewel een verkennend booronderzoek niet als primair doel het opsporen van archeologische vindplaatsen en indicatoren heeft, zullen eventuele relevante archeologische vondsten wel worden verzameld en indien mogelijk globaal worden gedetermineerd. Ook voor het onderzoek relevante bodemlagen zullen worden bemonsterd.

3.2 Resultaten Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)

3.2.1 Lithologische beschrijving

De locatie van de boringen is weergegeven in afb. 2. De boorgegevens worden gepresenteerd in bijlage 1.

De ondergrond van het plangebied bestaat uit een kalkrijk pakket sterk siltige tot sterk zandige klei. Dit pakket heeft een grijze kleur en bevat enkele roestvlekken. Naar boven toe wordt het pakket steeds siltiger. De top van de kleilaag bevindt zich op 145-185 cm –mv. In boring 1 is de top bruingrijs en venig.

De kleilaag wordt afgedekt door een laag zwak siltig, matig fijn zand. In de basis heeft deze laag een geelgrijze kleur met roesvlekken, de top heeft een grijze kleur. De zandlaag is kalkloos. In boring 4 zijn in de top van de zandlaag houtskoolfragmenten aangetroffen. In boring 3 was de onderste 20 cm van deze laag matig humeus en donkergrijs.

In de bovengrond is zwak siltig, matig tot sterk humeus matig fijn zand aangetroffen. De bovenste laag heeft een donker(bruin)grijze kleur. In de boringen 2 en 4 zijn in de bovengrond baksteenfragmenten aangetroffen, in boring 4 was in deze laag een stuk steenkool aanwezig. In de boringen 3 en 4 zijn in deze laag fragmenten aardewerk gevonden. Het betreft hier een bodemfragment van roodbakkerd ongeglazuurd aardewerk en een wandfragment roodbakkerd gegluazuurd aardewerk. Beide fragmenten dateren waarschijnlijk uit de Nieuwe tijd.⁷

De humeuze bovengrond reikt tot 145 cm –mv in boring 1 en 60-85 cm in de overige boringen. In de boringen 2 en 4 bestaat de humeuze bovengrond uit twee soortgelijke lagen. In boring 3 is de onderste 5 cm van de humeuze bovengrond grijs gevlekt en heterogeen.

3.2.2 Interpretatie

De kleilaag in de ondergrond van het plangebied is waarschijnlijk een laag van kwelderafzettingen. Het betreft hier waarschijnlijk de Gantel Laag (Formatie van Naaldwijk, Laagpakket van Walcheren). In de top van de kwelderafzettingen zijn geen sporen van bodemvorming aangetroffen. Vermoedelijk hebben de afzettingen geen bewoonbaar oppervlak gevormd voordat ze bedekt raakten met duinzand. Dat de top van de kleilaag kalkrijk is en niet ontkalkt vormt een bewijs voor deze hypothese. In het gebied ten zuiden van het plangebied is boven de kwelderafzettingen een dunne laag veen aangetroffen.⁸ De venige toplaag van de kwelderafzettingen in boring 1 is mogelijk gelijktijdig afgezet.

De zandlaag op de kwelderafzettingen is een strandwal- of duinafzetting. Deze strandwal- of duinafzetting staat bekend als Naaldwijkse geest en is waarschijnlijk in de periode tussen 500 v. Chr. en 100 n. Chr. afgezet.⁹ Gezien de dikte en hoogteligging van het pakket van de Naaldwijkse geest is het zand waarschijnlijk niet afgegraven zoals in de omliggende gebieden.¹⁰ Het humeuze niveau in de basis van de zandlaag in boring 3 is geïnterpreteerd als vegetatiehorizont.

⁷ Determinatie I.S.J. Beckers en M.L. Kruijthof

⁸ van Breda & van der Zee 2008.

⁹ Vos, *et al.* 2011.

¹⁰ Kruijthof 2014.

De humeuze bovengrond reikt tot 145 cm –mv in boring 1 en 60-85 cm –mv in de overige boringen. In het gebied rond boring 1 is de bodem diep omgewerkt en in de overige delen van het plangebied is het pakket van de Naaldwijkse geest redelijk intact gebleven.

In boringen 2 en 4 zijn in de humeuze bovengrond twee lagen aangetroffen. Waarschijnlijk betreft het hier een recente bouwvoor en een oudere omgewerkte laag. In de boringen 3 en 4 zijn aardewerkfragmenten uit de Nieuwe tijd aangetroffen. Het materiaal is mogelijk gerelateerd aan de boerderij, die ten westen van het plangebied aanwezig was (afb. 3). Het vormt een aanwijzing dat het eventuele archeologische niveau uit de Nieuwe tijd en eventueel oudere perioden (de Romeinse tijd en/of de Late Middeleeuwen) in dit deel van het plangebied nog aanwezig kan zijn. In het gebied rondom boring 1 is de bodem diep verstoord en hier worden geen archeologische waarden verwacht.

3.3 Conclusies

De in paragraaf 3.1.1 gestelde onderzoeksvragen kunnen op basis van de bereikte resultaten als volgt worden beantwoord:

- *Wat is de geo(morfo)logische en bodemkundige opbouw van de ondergrond in het plangebied?*
De geologische opbouw bestaat uit strandwal- en duinafzettingen van de Naaldwijkse geest op kwelderafzettingen van de Gantel Laag. In de top van de Naaldwijkse geestafzettingen zijn twee humeuze lagen aangetroffen. Waarschijnlijk betreft het hier een recente en een oudere bouwvoor.
- *In hoeverre is deze opbouw nog intact?*
In het westen van het plangebied is de bovengrond diep verstoord tot 145 cm –mv. In het oosten van het plangebied blijft de verstoring beperkt tot 60 cm –mv. De verstoring van de twee dockshelters is dus plaatselijk.
- *Bevinden zich archeologisch relevante afzettingen in het plangebied?*
In het plangebied werden onder andere archeologische waarden uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd verwacht. Tijdens het booronderzoek zijn twee scherven uit deze periode aangetroffen en een humeuze laag die een restant zou kunnen zijn van een bouwvoor uit deze periode. In de top van de zandlaag kunnen archeologische sporen uit de Nieuwe tijd en mogelijk oudere perioden (de Romeinse tijd en/of de Late Middeleeuwen) aanwezig zijn.
- *Zo ja, op welke diepte ten opzichte van het maaiveld en het NAP?*
Het mogelijke sporenniveau bevindt zich dieper dan 60 cm –mv (18 cm +NAP).
- *Alhoewel niet het doel van een verkennend booronderzoek, zijn er desondanks toch archeologische indicatoren aangetroffen?*
Tijdens het booronderzoek zijn twee roodbakkende scherven uit de Nieuwe tijd gevonden.
Zo ja:
 - *Op welke diepte ten opzichte van het maaiveld en het NAP zijn deze archeologische indicatoren aangetroffen?*
Op 40 en 60 cm –mv (38 en 18 cm +NAP).
 - *Wat is de horizontaal ruimtelijke spreiding van deze archeologische indicatoren?*
De vondsten zijn in het oosten van het plangebied aangetroffen, het westen van het plangebied is diep verstoord.
 - *Wat is de aard en ouderdom van deze indicatoren?*
De twee scherven dateren uit de Nieuwe tijd.
- *In welk opzicht kan op basis van het veldonderzoek de archeologische verwachting worden bijgesteld?*
De middelhoge archeologische verwachting kan voor het oosten van het plangebied gehandhaafd worden. Voor het westen van het plangebied kan de archeologische verwachting vanwege de relatief diepe verstoring naar laag worden bijgesteld.

- *In hoeverre worden de (mogelijk aanwezige) archeologische waarden bedreigd door toekomstige planontwikkeling?*
Als in de toekomst in de drie oostelijke percelen huizen worden gebouwd, kan het mogelijke sporenniveau uit de Nieuwe tijd verstoord worden. De vegetatiehorizont in de basis van de zandlaag zal bij het eventuele graven van kelders verstoord worden.
- *Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?*
Het plangebied is voorlopig voldoende onderzocht, omdat met de huidige bouwplannen alleen in het westelijke perceel bouwactiviteiten plaatsvinden. Als in de toekomst in de oostelijke percelen gebouwd gaat worden en er vindt een bodemverstoring dieper dan 60 cm –mv plaats, dan adviseren wij als er kelders voorzien worden een proefsleuvenonderzoek uit te voeren en anders de bouwactiviteiten te voorzien van een Archeologische Begeleiding (AB).

4 Aanbeveling

Het is niet volledig uit te sluiten dat binnen het oostelijke deel van het plangebied verder nog archeologische resten voorkomen (afb. 3). Als in de toekomst in de oostelijke zone van het plangebied graafwerkzaamheden dieper dan 60 cm –mv plaatsvinden, adviseert ADC ArcheoProjecten als kelders onder de huizen voorzien worden een proefsleuvenonderzoek uit te voeren en in de overige gevallen de werkzaamheden te voorzien van een Archeologische Begeleiding. De archeologische begeleiding dient hetzelfde doel als een inventariserend veldonderzoek door middel van het aanleggen van proefsleuven (AB/IVO-P). Dit betekent dat indien bij de civiele werkzaamheden toch vondsten of archeologische sporen worden aangetroffen, deze worden geregistreerd en, in zover de werkzaamheden dat toelaten, worden gedocumenteerd. De exacte invulling van de werkzaamheden dient te worden vastgelegd in een door de bevoegde overheid goed te keuren Programma van Eisen (PvE).

ADC ArcheoProjecten adviseert om het westelijke deel van het terrein vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling (afb. 4). Het is echter niet volledig uit te sluiten dat binnen het onderzochte gebied toch nog archeologische resten voorkomen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 53 van de Monumentenwet. Wij wijzen u erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een selectiebesluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit selectiebesluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Literatuur

- Bosch, J.H.A.**, 2005: *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode, Versie 5.2*. Utrecht (TNO-rapport NITG 05-043-A).
- Breda, W.A. van & R.M. van der Zee**, 2008: *Naaldwijk, Woerdblok fase IV, een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend en waarderend booronderzoek*. ADC-rapport 1307. Amersfoort.
- Jongma, S.H.**, 2007: *Naaldwijk Woerdblok fase 4, bureauonderzoek*. Delft.
- Kerkhof, M.**, 2012: *Toelichting bij de archeologische beleidskaart van de gemeente Westland*. Delft (Delftse Archeologische Notitie 20).
- Kruijthof, M.L.**, 2014: *Gespecificeerde archeologische verwachting Kleine Achterweg tussen 2-6*. intern document ArcheoWest BV. Naaldwijk.
- Kruikius, N. & J. Kruikius**, 1977 (1712): *'t Hooge heemreadschap van Delflant met alle de steden, dorpen en ambachten*. Alphen aan den Rijn.
- Normalisatie-Instituut, Nederlands**, 1989: *Geotechniek, classificatie van onverharde grondmonsters NEN 5104*. Delft.
- SIKB**, 2010: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) Landbodems*. Gouda.
- Vos, P.C., J. Bazelmans, H.J.T. Weerts & M.J. van der Meulen**, 2011: *Atlas van Nederland in het Holoceen*. Amsterdam.

Geraadpleegde websites

<http://archis2.archis.nl>
<http://ahn.geodan.nl/ahn>
<http://www.ruimtelijkeplannen.nl>

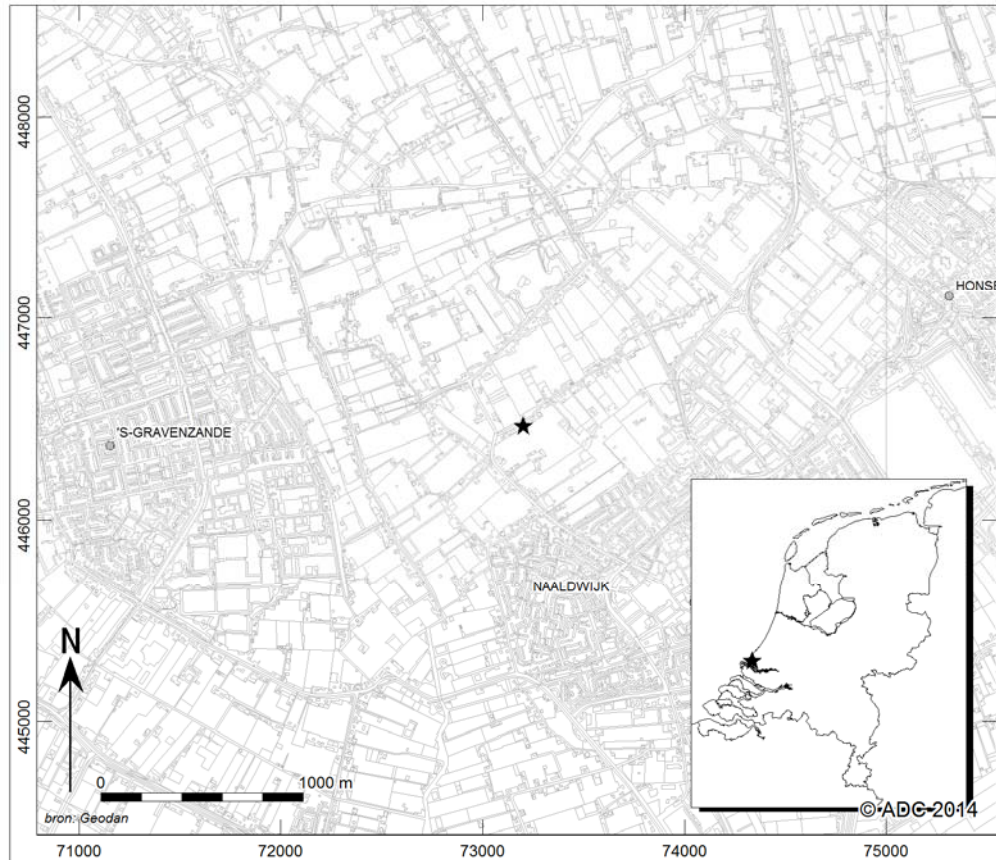
Lijst van afbeeldingen en tabellen

Afb. 1 Locatie van het plangebied
Afb. 2 Detailkaart van het plangebied en boorpuntenkaart
Afb. 3 Plangebied geprojecteerd op een uitsnede van de kaart van Kruikius & Kruikius uit 1712.
Afb. 4 Advieskaart

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.
Tabel 2. Archeologische indicatoren en vondsten

Tabel 2. Archeologische indicatoren en vondsten

Oorsprong	Vondst-nummer	Diepte cm-mv	x (mRD)	y (mRD)	Omschrijving	Datering
Boring 3	Geen	40	73.215	446.483	bodemfragment roodbakkend ongeglazuurd aardewerk	NT
Boring 4	Geen	60	73.241	446.495	wandfragment roodbakkend aardewerk, beide zijden geglazuurd	NT

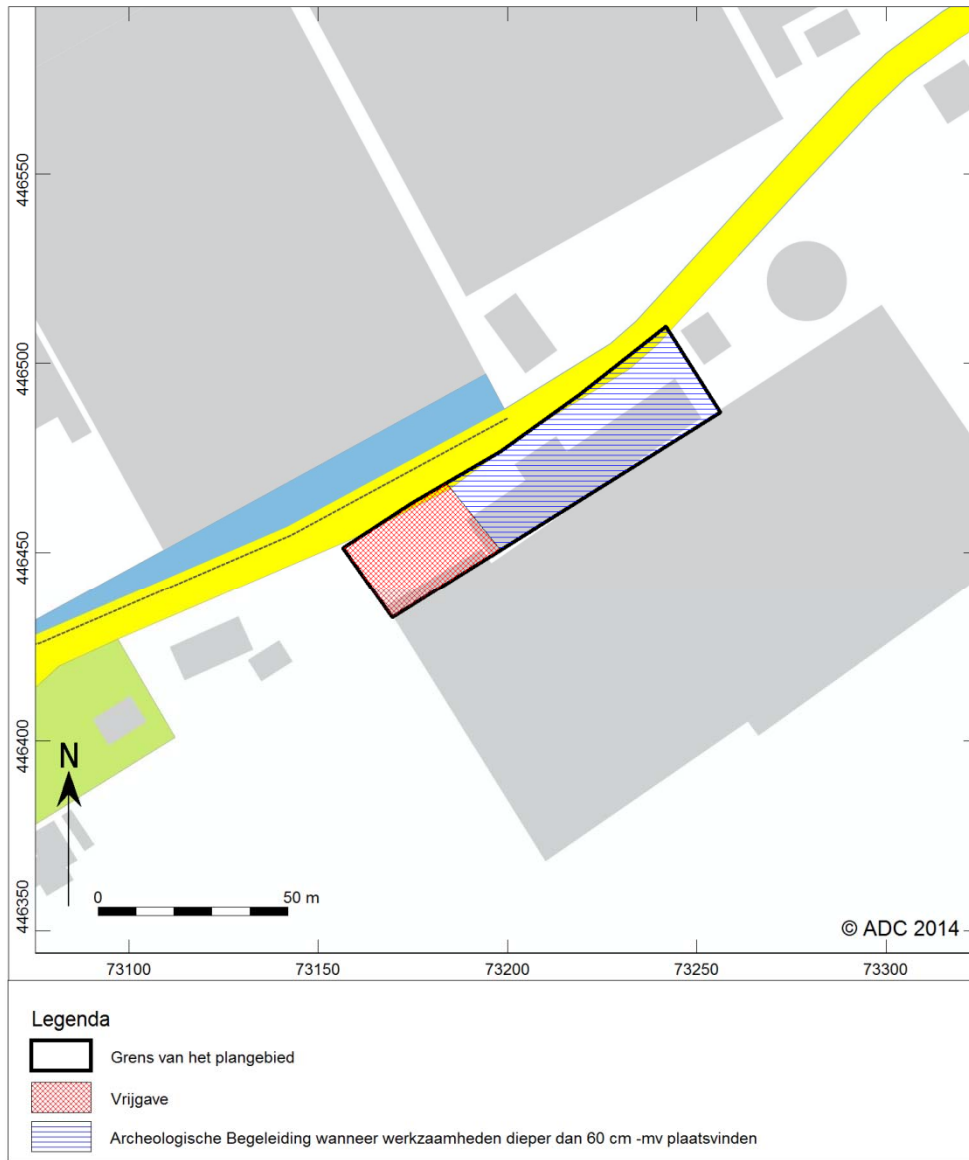
Afb. 1 Locatie van het plangebied

Afb. 2 Detailkaart van het plangebied en boorpuntenkaart

Afb. 3 Plangebied geprojecteerd op een uitsnede van de kaart van Kruikius & Kruikius uit 1712.

Afb. 4 Advieskaart

Bijlage 1 Boorgegevens

nummer	x coördinaat (m)	y coördinaat (m)	maatveldhoogte (cm) NAP	bovengrens (cm onder mv)	ondergrens (cm onder mv)	grondsoort	bijmenging	zandmediaan	kleur	kalkgehalte	nieuwvormingen	antropogene bijmengingen	organische bijmengingen	overig			
1	74175	446450	92 cm +NAP	0	95	zand	zwak siltig;sterk humeus	matig	Donker-grijs	kalkloos				omgewerkte grond			
				95	145	zand	zwak siltig; sterk humeus	matig	bruingrijs	kalkloos					Grijs gevlekt, omgewerkte grond		
				145	190	klei	uiterst siltig;matig humeus	fijn	bruingrijs	kalkrijk						Venig, bruin gevlekt	
				190	210	klei	sterk siltig			kalkrijk							weinig zandlagen
				210	230	klei	matig zandig			kalkrijk							veel zandlagen
230	250	klei	Sterk zandig			kalkrijk											
2	73196	446466	88 cm +NAP	0	40	zand	Zwak siltig;matig humeus	matig	donker-bruingrijs	kalkloos			weinig baksteen		bouwvoor		
				40	60	zand	Zwak siltig; matig humeus	fijn	donker-bruingrijs	kalkloos						Oude bouwvoor	
				60	120	zand	Zwak siltig	fijn	bruingrijs	kalkloos							Naaldwijkse geest
				120	185	zand	Zwak siltig	matig	licht-geelgrijs	kalkloos							Naaldwijkse geest
				185	200	klei	Sterk siltig	fijn	grijs	kalkrijk							weinig zandlagen
3	73215	446483	88 cm +NAP	0	65	zand	Zwak siltig; matig humeus	matig	donker-grijs	kalkloos			spoor aardewerkfragmenten		Bouwvoor, scherpe ondergrens		
				65	70	zand	Zwak siltig;matig humeus	matig	donker-bruingrijs	kalkloos						omgewerkte grond, scherpe ondergrens	
				70	120	zand	Zwak siltig	matig	grijs	kalkloos						Naaldwijkse geest	
				120	145	zand	Zwak siltig; matig humeus	fijn	donker-grijs	kalkloos							vegetatieniveau
				145	200	klei	Sterk siltig	fijn	grijs	kalkloos							weinig zandlagen

nummer	x coördinaat (m)	y coördinaat (m)	maatvlidhoogte (cm) NAP	bovengrens (cm onder mv)	ondergrens (cm onder mv)	grondsoort	bijmenging	zandmediaan	keur	kalkgehalte	nieuwvormingen	antropogene bijmengingen	organische bijmengingen	overig
4	73241	446495	98 cm +NAP	0	60	zand	zwak siltig;matig humeus	matig fijn	donker-bruingrijs	kalkloos		Spoor baksteen	Grijs gevlekt, bouwvoor	
				60	85	zand	Zwak siltig; matig humeus	matig fijn	donker-grijs	kalkloos		Spoor sintels, spoor aardewerkfragmenten	Steenkool, oude bouwvoor	
				85	120	zand	Zwak siltig	matig fijn	grijs	kalkloos			Houtskool, Naaldwijkse geest	
				120	185	zand	Zwak siltig	matig fijn	grijs	kalkloos	weinig roestvlekken			
				185	200	klei	sterk siltig	grijs	grijs	kalkrijk	weinig roestvlekken			weinig zandlagen